

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	09.09.2019
Received / Makale Geliş	24.07.2019	Published / Yayınlanma	12.09.2019

ÜLKEMİZDE TASARIMA VERİLEN DESTEKLER VE TASARIMDA VİZYON ARAYIŞLARIMIZ

SUBVENTIONS PROVIDED TO DESIGN AND THE SEARCH OF VISION REGARDING THE FUTURE OF DESIGN IN TURKEY

Öğr. Gör. Mesut BİLGİNER

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
Kahramanmaraş / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-2904-2613

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1332>

Reference: Bilginer, M. (2019), Ülkemizde Tasarıma Verilen Destekler ve Tasarımda Vizyon Arayışlarımız, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(42): 2446-2457.

ÖZET

Günümüzde bilgi odaklı ekonomik değişim ve gelişmeler, fikrî ve sınâî mülkiyet haklarının önemini daha da artırmaktadır. Çünkü gelişmişliğin göstergelerinin başında milli gelirden ARGE'ye ayrılan payın yanı sıra hem ülkemizde hem de yurtdışında tescil ettirilen tasarım, patent, faydalı model ve marka hakları gelmektedir. Nitekim Türk Patent ve Marka Kurumu'nun 2018 Faaliyet Raporu'na göre 2018 yılı sonu itibarıyla TÜRK PATENT'e toplam 7.349 yerli patent başvurusu, 120.008 marka başvurusu ve 41.567 tasarım başvurusu yapılmıştır. Ancak, sadece başvuru ve tescil sayılarının artırmanın yeterli olmadığı; üretilen tasarım ve patentlerin teknoloji transferiyle sanayi üretimine aktarılması gerektiği ve böylece orta-yüksek ve yüksek teknoloji ve yüksek katma değerli ürünler üretmek gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda TÜRK PATENT tarafından yürütülen ve desteklenen faaliyetler neticesinde tasarımın önemi giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, tasarım, tasarıma verilen destekler ve tasarımda ülkemizin vizyon arayışları ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: tasarım, tasarıma verilen destekler, tasarımda vizyon arayışları

ABSTRACT

The current information-oriented economic changes and developments are increasing the importance of intellectual and industrial property rights even more. The reason for this is that, while determining the development status of a country, the proportion of the national income, which is allocated for R&D as well as for design, patent, utility model and trademark rights, registered at home and abroad, counts in particular as the main indicator. In this sense, according to the Annual Report 2018 of the Turkish Patent and Trademark Office, a total of 7,349 national patent applications, 120,008 trademark applications and 41,567 design applications were filed to TÜRK PATENT from the end of 2018. However, it should be taken into account that it is not sufficient to increase only the number of applications and registrations; the designs and patents created must also be transferred to industrial production by technology transfer in order to produce medium-high, high-tech and high-value-added products. In this context, the importance of the designs, which emerge as the results of the activities carried out and supported by TÜRK PATENT, is better understood.

In this study, design, the subventions provided to design and the vision regarding the future of design in our country are discussed.

Keywords: design, design subventions, search of vision in design

1. GİRİŞ

Ülkemizde, "Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakları" konusunda tek yetkili kurum, 10/01/2017 tarih ve 29944 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu gereği Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren ve kısa adı "TÜRK PATENT" olan Türk Patent ve Marka Kurumu'dur.

6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu'nda, genel olarak fikrî ve sınâî mülkiyet hakları ve bu bağlamda tasarım, tasarımın tescili ve korunması gibi konulara ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Adı geçen Kanunun uygulanmasına ilişkin Uygulama Yönetmeliği de 24.04.2017 tarih ve 30047 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Günümüzde bilgi odaklı ekonomik değişim ve gelişmeler, fikrî ve sınâî mülkiyet haklarının önemini daha da artırmaktadır. Çünkü gelişmişliğin göstergelerinin başında milli gelirden ARGE'ye ayrılan payın yanı sıra hem ülkemizden hem de yurtdışından alınan tasarım, patent, faydalı model ve marka hakları gelmektedir. Ekonomik büyümenin hem yurt içinde hem de ihracatta yakalanabilmesi için, Türkiye'nin sınâî haklar konusunda hamleler yapması ve katma değerli buluşlar yaratması gerekmektedir. Bu bağlamda TÜRK PATENT tarafından yürütülen ve desteklenen faaliyetler neticesinde tasarımın önemi giderek daha iyi anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, tasarım, tasarıma verilen destekler ve tasarımda ülkemizin vizyon arayışları ele alınmaktadır.

2. TASARIM, İLGİLİ KAVRAMLAR VE TASARIMIN KORUNMASI

1995 yılında yürürlüğe giren 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de "Endüstriyel Tasarım" kavramı kullanılırken 2017 yılında yürürlüğe giren ve 554 sayılı Kararnameyi mülga eden 6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu'nda sadece "tasarım" kelimesi kullanılmaktadır.

2.1. Tasarım Kavramı ve İlgili Kavramlar

Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür (SMK Md. 55/1).

Tasarım, bir ürünün bütününe ya da bir kısmının çizgi, şekil, renk, biçim, doku, malzemenin esnekliği veya süslemesi gibi insan duyuları ile algılanabilen çeşitli unsur veya özelliklerin oluşturduğu görünümüdür (URL-01). Diğer bir tanıma göre Endüstriyel Tasarım, endüstride üretilen, nihai kullanıcıya yönelik ürünlerin, işlevsellik, hedef kitlenin beğenisine ve kullanıcının ihtiyaçlarına uygunluk gibi ölçütleri gözetenek fikren geliştirilmesi ve üretime uygun yeni bir ürün olarak projelendirilmesidir (URL-03).

Türk Dil Kurumu'na göre "Tasarım, bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı veya belirli bir gereksinimi karşılamak amacıyla ürünün görünüşü, değeri ve işlevlerinin geliştirilmesi ve ürünün üretimi için gerekli makine, donatım ve çevrenin tasarlanmasıdır."

En geniş tanımıyla tasarım teknolojinin insancillaştırılmasıdır. Endüstriyel tasarım hem kullanıcı hem de üreticinin karşılıklı yararları için ürünlerin ve sistemlerin fonksiyonunu, değerini ve görünüşünü en uygun hale getiren, kavram ve tanımlamaları yaratma ve geliştirme adına yapılan profesyonel hizmettir (URL-02).

Sınâî Mülkiyet Kanunu'nda tasarımın yanı sıra ürün ve birleşik ürün kavramları da yer almaktadır.

Ürün: Bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesnelere, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembollerini ve tipografik karakterleri ifade eder (SMK md. 55/2).

Birleşik Ürün: Sökülüp takılma yoluyla değiştirilebilen veya yenilenebilen parçalardan oluşan üründür (SMK md. 55/3)..

2.1.1. Tasarımın ve Tasarımcının Önemi

Günümüzde rekabet aracı olarak kullanılan endüstriyel tasarım, markaların müşterilerini etkilemek için yaratıcılık ve son teknolojik ekipmanları birleştirmesi ile gerçekleşmektedir. Müşterilerin önce markaya sonra da ürünün tasarımına göre satın almaya karar verdikleri düşünüldüğünde pazarlamanın en etkili aracı olarak endüstriyel tasarım ön plana çıkmaktadır. Tasarım, bütün özellikleri ve kullanım şartları aynı olan, aynı verimde ve kalitede görülen iki ürün arasında müşterinin tercih yapmasını sağlayacak etmen olarak karşımıza çıktığı için kreatif ve etkileyici olmak ve böylece imaj oluşturmak, rakipleri geride bırakmak için bir avantaj sağlamaktadır (URL-01).

Tasarımcı, ürünün insanla ilişkisini, öncelikle ürünün kullanımı sırasında konforlu, sağlıklı, güvenli, iletişim ve ilişkiyi sağlamak, daha sonra bunlara ihtiyaç duyan tüketiciye bu ürünü ulaştırmak amacıyla o ürüne yüklediği bütün görsel, estetik ve fonksiyonel değerlerle ifade eder. Tasarımcı endüstriyelliğin gerekleri doğrultusunda, insanın ihtiyaçlarına cevap verirken aynı zamanda kendisini istihdam eden, tasarladığı ürünü üretip pazarlayacak olan girişimciye de ürün üzerinde rekabet avantajı sağlayacak bir farklılık yaratma çabasıdadır (URL-02).

Endüstriyel tasarımcılık, endüstriyel yöntemlerle üretilen nesnelere insanla ilişkisini kurmaya yönelik bir meslektir. Endüstriyel yöntemler, geniş anlamıyla pazarda bir alıcı kitlesini hedeflediği için çok sayıda üretilmesi gereken ürünlerin malzeme, işlem sayısı ve işçilik gibi giderlerinin optimize edilerek ekonomisinin sağlanmasını amaçlar. Tasarımcı bu yöntemleri bilir ve endüstriyel ortamın diğer elemanlarıyla (mühendisler, işletmeciler) bu yöntemlerin dilini kullanarak iletişim kurar (URL-02).

2.1.2. Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakkı Olarak Tasarım

Kanun hükümleri uyarınca tescil edilmiş olması hâlinde tescilli tasarım, ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur (SMK md. 55/4).

Yenilik ve Ayırt Edicilik: Tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla SMK ile sağlanan haklar kapsamında korunur (Md. 56/1).

Birleşik ürünün parçasının tasarımı, aşağıdaki şartları taşıyorsa yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olduğu kabul edilir (Md. 56/2):

a) Parça birleşik ürüne takıldığında, birleşik ürünün normal kullanımında görünür durumda olmalıdır.

b) Parçanın görünür durumda olan özellikleri, yenilik ve ayırt edici nitelik şartlarını karşılamalıdır.

Bu hükümlere göre bir tasarımın hukuki korunmasının sağlanması için aşağıdaki unsurları içermesi gerekmektedir (URL-01);

* Yenilik,

* Ayırt edici nitelik,

* Ürün veya ürün parçası,

* İnsan duyuları ile algılanabilen görünüm.

2.1.3. Tasarım Başvurusu, Rüçhan Hakkı, Tescili, Yayını, Korunması ve Lisanslanması

Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yürütülen tasarımın tescil sürecinin aşamaları kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

Tasarım Başvurusu: Tasarım başvurusunda, başvuru sahibinin kimliğine ilişkin bilgiler, tasarımın görünümünü yansıtan ve yayım yoluyla çoğaltılmaya elverişli görsel anlatımı, tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünün adı ve tasarımcıya veya tasarımcılara ilişkin bilgiler vb. yer alır. Başvurunun şekil şartlarına uyması halinde başvuru tarihi itibarıyla kesinlik kazanır (SMK md 60-61-64).

Rüçhan Hakkı: Rüçhan hakkı talebi başvuruyla birlikte yapılır. Bu talebe ilişkin belgeler, başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde Kuruma sunulur. Aksi takdirde rüçhan hakkından yararlanma talebi yapılmamış sayılır. Ayrıca uluslararası başvurularda Paris Sözleşmesi hükümleri de geçerlidir (SMK md 62-63).

Tasarımın Tescili ve Yayını: Tasarım başvurusunun kesinleşmesi durumunda tescilli tasarım olarak sicile kaydedilir ve Bültende yayımlanır. Sicil alenidir. Talep edilmesi ve ücretinin ödenmesi şartıyla sicil örneği verilir (SMK md 65).

Tasarımın Korunması: Tescilli tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren beş yıldır. Bu süre beşer yıllık dönemler hâlinde yenilenmek suretiyle toplam yirmi beş yıla kadar uzatılabilir. Tescilsiz tasarımların koruma süresi, koruma talep edilen tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten itibaren üç yıldır. Tasarım tescili, tasarım sahibinin talep etmesi halinde yenilenebilir (SMK md 69). Buna karşılık koruma kapsamı ve koruma dışı hâller SMK'nın 58. Maddesinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Buna göre, tasarım sahibi, kendi tasarımına kıyasla ayırt edici niteliğe sahip olmayan

tasarımlara karşı bu Kanundan doğan haklarını kullanabilir. Buna karşılık kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı tasarımlar koruma kapsamı dışındadır.

Tasarımın Lisanslanması: Tasarım hakkı, lisans sözleşmesine konu olabilir. Lisans, inhisârî lisans veya inhisârî olmayan lisans şeklinde verilebilir. Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans, inhisârî değildir. İnhisârî olmayan lisans sözleşmelerinde, lisans veren tasarımcı kendi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de başka lisanslar verebilir. İnhisârî lisans sözleşmelerinde, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisi de tasarımcıyı kullanamaz (SMK md 75).

3. ÜLKEMİZDE TASARIMA VERİLEN DESTEKLER

Ülkemizde, tasarıma ve tasarımcıya hem Ticaret Bakanlığı hem de KOSGEB tarafından destek verilmektedir. Aslında hem Ticaret Bakanlığı destekleri hem de KOSBEB desteği, genel olarak Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakları Desteği'dir. Ancak, bu çalışmada diğer haklar göz ardı edilerek tasarım desteği ele alınmaktadır.

3.1. Ticaret Bakanlığı'nın Tasarım Desteği

Türkiye'de tasarım kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılmasını temin etmek amacıyla 2008/2 sayılı "Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ" çerçevesinde, tasarımcı şirketleri, tasarım ofisleri ve iş birliği kuruluşlarının gerçekleştireceği tanıtım, reklam, pazarlama, istihdam, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları danışmanlık harcamaları ile yurt dışında açacakları birimlere ilişkin giderler desteklenmektedir. Ayrıca, söz konusu yarışmalar esnasında dereceye giren toplam 60 tasarımcının yurtdışı eğitim ve yaşam masrafları (aylık 1.500,- Doları aşmamak üzere) Ticaret Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Buna ilaveten, firmaların gerçekleştireceği Tasarım ve Ürün Geliştirme Projelerine yönelik olarak ise istihdam edilen tasarımcı, modelist ve mühendislerin brüt maaşları, alet, teçhizat, malzeme ve yazılım giderleri ve seyahat ve web sitesi üyeliğine ilişkin giderleri desteklenmektedir (URL-12).

Buna ilişkin ilk yasal düzenleme 18.04.2008 tarih ve 26851 sayılı RG'de yayınlanan 2008/2 nolu Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ'dir. Adı geçen Tebliğ'in 2.maddesine göre; faaliyet alanına göre ilgili mesleki örgüte üye olan, tasarım ya da tasarımla ilgili alanlarda yükseköğrenim görmüş Türk tasarımcılar ile TTK hükümlerine göre kurulmuş, Türkiye'de ticari ve/veya sınâî faaliyette bulunan ve tasarımcının ortak olduğu şirketler ve bünyesinde en az üç adet tasarımcı bulunan şirketlerin açacağı Tasarım ofisleri destek kapsamındadır.

3.1.1. Tasarım Desteği Verilen Faaliyetler

04.11.2016 tarih ve 29898 sayılı RG'de yayınlanan 2016/1 nolu Tebliğ'in (2008/2 Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ) 4. 5. ve 6. maddelerine göre aşağıdaki şirketler, birlikler ve faaliyetler desteklenecektir.

3.1.1.1. Tasarımcı Şirketlerin Desteklenmesi

Tasarımcı şirketlerin yurt dışında tanınmaları ve markalaşmaları amacıyla;

a) Yurt dışına yönelik olarak gerçekleştirecekleri tanıtım harcamaları, %50 oranında ve yıllık en fazla 300.000,- ABD Doları,

b) Yurt dışı birimlerinin;

1) Kurulum/dekorasyon giderleri ve konsept mimari çalışmaları %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000,- ABD Doları,

2) Brüt kira giderleri ve bu birimlerin kiralanmasına ilişkin danışmanlık giderleri ile vergi/resim/harç giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000,- ABD Doları,

c) Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile markalarının yurtdışında tescili, tescilinin yenilenmesi ve korunmasına ilişkin giderleri % 50 oranında ve yıllık en fazla 50.000,- ABD Doları,

ç) İstihdam edilen tasarımcılar ile modelistlerin brüt maaş giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 150.000,- ABD Doları,

d) Uluslararası pazarlarda rekabet avantajını arttırmak üzere alacakları, Genelgede belirtilen danışmanlıklara ilişkin giderler, %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000,- ABD Doları tutarında desteklenir.”

3.1.1.2. Tasarım Ofislerinin Desteklenmesi

Tasarım ofislerinin, yurt dışında tanınmaları ve markalaşmaları amacıyla;

a) Yurt dışında gerçekleştirecekleri Genelgede belirtilen tanıtım harcamaları, %50 oranında ve yıllık en fazla 150.000,- ABD Doları,

b) Yurt dışında açacakları birimlerinin;

1) Kurulum/dekorasyon giderleri ve konsept mimari çalışmaları %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000,- ABD Doları,

2) Brüt kira giderleri ve bu birimlerin kiralanmasına ilişkin danışmanlık giderleri ile vergi/resim/harç giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000,- ABD Doları,

c) Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile markalarının yurtdışında tescili, tescilinin yenilenmesi ve korunmasına ilişkin giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000,- ABD Doları,

ç) İstihdam edilen tasarımcılar ile modelistlerin brüt maaş giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000,- ABD Doları,

d) Uluslararası pazarlarda rekabet avantajını arttırmak üzere alacakları, Genelgede belirtilen danışmanlıklara ilişkin giderler, %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000,- ABD Doları tutarında desteklenir.”

3.1.1.3. Tasarım Dernek-Birliklerinin Desteklenmesi

İşbirliği kuruluşlarının; tasarım kültürünün oluşturulması, yaygınlaştırılması ile Türk tasarımcılarının ve ürünlerinin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda tanıtılması, pazarlanması ve markalaşması amacıyla gerçekleştirecekleri görsel ve yazılı tanıtım giderleri, sergi, bienal, tasarım fuarı ve tasarım yarışması katılımları ve organizasyonları ile bu faaliyetlerin tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin harcamaları, %50 oranında ve proje başına en fazla 300.000,- ABD Doları tutarında desteklenir.

İş birliği kuruluşları tarafından düzenlenen tasarım yarışmalarında dereceye giren yıllık en fazla altmış adet tasarımcının yurt dışındaki eğitim giderlerinin tamamı ile aylık 1.500,- ABD Dolarını aşmamak kaydıyla oluşacak yaşam giderlerine ilişkin iş birliği kuruluşlarının gerçekleştirecekleri harcamalar en fazla iki yıl süresince desteklenir.

Bu kapsamda yer alan Tasarımcı şirketler ve tasarım ofisleri, söz konusu desteklerden en fazla dört yıl süreyle yararlandırılabilir. Bunun yanı sıra şirketlerin sunacağı tasarım ve ürün geliştirme projelerinin süresi en fazla üç yıllık olabilir.

Tasarımcı şirket ve Tasarım Ofisi desteği teşviklerini alabilmek ve Tasarım ve Ürün Geliştirme Projelerinin Desteğine başvurmak için Ticaret Bakanlığı tarafından istenen formlar, belgeler ve proje başvuru dokümanları hazırlanmalıdır. Bu belgelerle yapılan başvuru Bakanlık tarafından değerlendirilir (URL-13).

Gemi ve yat sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin Türkiye’deki tasarım şirketlerinden alacakları tasarım hizmetlerine ilişkin giderleri yıllık 200.000 Dolara kadar desteklenir. Bu destek %50 oranındadır ve 5 yıl boyunca sağlanır. Toplamda verilen ihracat teşviki 1 milyon dolara ulaşabilir.

Bunun yanı sıra Türk markalarının desteklenerek “Türk Malı” imajının ve Türkiye’nin itibarının güçlendirilmesini hedefleyen 2006/4 sayılı “Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY’nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ” çerçevesinde Marka/TURQUALITY Programı kapsamındaki firmaların; patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile destek kapsamına alınan markalarının yurtdışında tescili ve korunmasına ilişkin giderleri, %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000,- ABD Doları tutarında desteklenir. Bu destek oranı ve tutarı TURQUALITY kapsamındaki her bir marka için geçerlidir. Ayrıca Şirketlerin, uluslararası pazarlarda rekabet avantajını arttırmak üzere alacakları, Marka Kimliği, Marka Stratejisi,

Marka Yönetimi ile bilişim, yönetim, uluslararası hukuk ve Tasarım Danışmanlığı giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 300.000,- ABD Doları tutarında desteklenir (Bilginer, 2018:2621). Ancak TURQUALITY desteğinden yararlanan firmalar yukarıda bahsedilen Tasarımcı desteklerinden yararlanamaz.

Yapılan bu düzenlemelerle şirketlere, tasarım departmanı kurarak veya var olan tasarım departmanlarını geliştirerek katma değeri yüksek ürünler üretmek ve uluslararası pazarda rekabet güçlerini artırmak için yardımcı olmak hedeflenmektedir (URL-11).

3.2. KOSGEB'in Tasarım Desteği

KOSGEB, KOBİ'lerimizin ürettikleri ve sattıkları mallar üzerlerindeki üretici veya satıcı bilgilerinin ayırt edilmesini sağlayarak işaretlerin sahipleri adına kayıt edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakları için hem Genel Destek Programı hem de Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programı kapsamında destek vermektedir (URL-07).

Bu desteğin amacı, bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip küçük ve orta ölçekli işletmeler ile girişimcilerin geliştirilmesini, yeni ürün, yeni süreç, bilgi ve/veya hizmet üretilmesi ve ticarileştirilmesini temin etmek amacıyla yapılan araştırma, geliştirme, inovasyon ve endüstriyel uygulama projelerini desteklemektir (Bilginer, 2018:2621)

3.2.1. İşletme Geliştirme Destek Programı

Bu program kapsamında KOBİ'lerin Türk Patent ve Marka Kurumu'ndan (TÜRKPATENT) veya muadili yurt dışı kurumdan veya kuruluşan;

- Patent Belgesi,
- Faydalı Model Belgesi,
- Endüstriyel Tasarım Tescili Belgesi,
- Entegre Devre Topografyaları Tescil Belgesi,
- Marka Tescil Belgesi almak için bu kuruma veya kuruluşa yaptığı ödemeler ile Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yetkilendirilmiş marka vekillerine yapılan ödemeler bu destek kapsamındadır. Söz konusu destek hibe şeklindedir (Bilginer, 2016a; 49).

İşletme Geliştirme Destek Programı kapsamındaki Sınâî ve Fikrî Mülkiyet Hakları Desteği tutarı 30.000,- TL'dir. TSE ve TÜRKPATENT'ten alınacak belgeler, %100 (yüz) oranında desteklenir. Bunun yanı sıra İşletme Geliştirme Destek Programı kapsamındaki Tasarım Desteği tutarı 25.000,- TL olup bu tutarın destek oranı % 60'dır (URL-04).

3.2.2. Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programı

Bu program kapsamında verilen Sınâî ve Fikrî Mülkiyet Hakları Desteği, İşletme ve Girişimcilerin, KOSBEB kurulu tarafından onaylanan Ar-Ge projeleri içerisinde bulunan belge giderlerine verilmektedir (URL-07);

- İşletmenin; Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım Tescil, Entegre Devre Topografyaları Tescil Belgeleri için yaptığı başvuru ve/veya tescil giderlerini kapsar.
- Türk Patent ve Marka Kurumu ve/veya yurt dışı muadili kurum/kuruluşlar ile TÜRKPATENT tarafından yetkilendirilmiş Patent Vekillerine yapılan ödemeler bu destek kapsamındadır.
- İşletme bu kapsamdaki ödeme ve giderler için; başvuru ve/veya tescil aşamasında ödeme talebinde bulunabilir. Söz konusu Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programı kapsamındaki Sınâî ve Fikrî Mülkiyet Hakları Desteği tutarı 20.000,- TL'dir (URL-05).

KOBİ'lerin, ürün tasarımına yönelik hizmet alımlarına destek verilir. Ancak, ürün tasarımının Patent Belgesi, Faydalı Model Belgesi, Endüstriyel Tasarım Tescil Belgesi veya Entegre Devre Topografyaları Tescil Belgesi alımı ile sonuçlanmış olması şartı aranır (URL-08).

3.2.3. Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Bu programın amacı, bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip küçük ve orta ölçekli işletmeler ile girişimcilerin geliştirilmesi, yeni ürün, yeni süreç, bilgi ve/veya hizmet üretilmesi ve ticarileştirilmesi için araştırma, geliştirme, inovasyon ve endüstriyel uygulama projelerinin desteklenmesidir (URL-06).

Araştırma-Geliştirme, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı Uygulama Esasları'nda yer alan ARGE ve Endüstriyel Uygulama tanımları aşağıdadır:

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge): Kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için, sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetlerdir.

Endüstriyel Uygulama: Ar-Ge ve inovasyon projesi kamu kaynakları ile desteklenerek başarıyla tamamlanmış ve/veya patent belgesi ile korunan veya doktora çalışması neticesinde ortaya çıkan yeni bir ürün/hizmetin üretilmesi, kalitesi veya standardının yükseltilmesi veya maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin uygulamaya alınması, ürün veya süreçlerinin pazara uygun biçimde ticarileştirilmesi faaliyetleridir. Bu kapsamdaki Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 1: Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Endüstriyel Uygulama Destek Programı	Üst Sınır	Destek Oranı
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği (Hibe)	150.000, - TL	75*
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	500.000,- TL	75*

* Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 13/09/2014 tarih ve 29118 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan SGM 2014/35 sayılı Yerli Malı Tebliği'ne uygun olarak alınmış yerli malı belgesi ile tefrik edilmesi durumunda, destek oranlarına % 15 (on beş) ilave edilir.

Başvuru: KOSGEB Veri Tabanına (www.kosgeb.gov.tr)_kayıt yaptıran ve belge alan işletmeler bu desteklerden yararlanabilirler. Başvurular, KOSGEB Hizmet Merkezi Müdürlüklerine yapılır. Yurt Dışı Marka Tescil Belgesi Desteğine, Yurt İçi Marka Tescil Belgesi sahibi işletmeler başvurabilir (Bilginer, 2016a: 49).

4. ÜLKEMİZİN TASARIMDAKİ VİZYON ARAYIŞLARI

Bilgi ekonomisi ve bilişim çağı evresine geçtiğimiz günümüzde, gelişmiş ülkelerin üniversite-sanayi-kamu iş birliğini destekleyerek AR-GE, tasarım ve inovasyon çalışmalarına çok büyük oranlarda ve tutarlarda kaynak ayırdıkları görülmektedir. Çünkü AR-GE ve tasarım faaliyetleri, teknoloji geliştirmenin işlevsel bir aracı olup, yeni ürünün tasarım ve üretiminde olduğu kadar, ürün geliştirmede de büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda, söz konusu gelişmiş ülkelerin; tasarım yapan, Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Haklarını koruyan ve teknolojiyi transfer eden (Eren, 2016:12, 23, 30, 35, 66), inovaktif girişimciliğe destek veren (Fettahlıoğlu v.d., 2015: 297) ve ölçek ekonomisine geçerek katma değeri ve marka değeri yüksek ürünler üretilen ülkeler (Eren, 2016;13-66-67-69; Bilginer, 2016c: 323; Bilginer, 2016d; 89) olduğu görülmektedir. Bu sebeple, işletmeler, küresel ve yoğun rekabet ortamında başarılı olabilmek için mal ve hizmetlerde farklılık yaratacak stratejiler geliştirmek zorundadır. Ancak başarının sürdürülebilmesi için söz konusu farklılaştırma çabalarının tüketici zihninde değer yaratarak farkındalık oluşturması gerekmektedir. (S. Fettahlıoğlu, 2014; 241). Kısaca ARGE, tasarım, patent ve marka oluşturma çabalarını önceleyen firmalar kısa zamanda büyük başarılar kazanabilmektedir.

Nitekim geçmiş dönemlerde kurulan ve günümüzde de varlığını sürdüren büyük şirketler, bina-makine gibi büyük maddi varlıklarıyla (Tek Düzen Hesap Planında 25 Maddi Duran Varlıklar Grubu) dikkat çekerken, günümüzün büyük ve önemli şirketleri marka-tasarım-patent gibi gayri maddi varlıkları (26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Grubu), bir başka ifadeyle fikrî ve sınâî mülkiyete dayanan yani fiziksel olmayan varlıklarıyla dikkat çekmektedir. Özellikle bilişim, elektronik ve e-ticaret gibi alanlarda faaliyet gösteren Alphabet (Google), Apple, Cisco Systems, Microsoft ve Amazon gibi firmalar ile

ülkemizde de konvansiyonel üretim yapan bazı büyük holdinglerin kuruluş sürecinde ortak olmayı reddettiği Türkcell gibi firmaların bugün ulaştığı finansal büyüklük bunun en büyük delilleridir. Bunun yanı sıra sadece ARGE ve tasarım yaparak geliştirdiği ve patentlediği ürünlerin seri üretimini uzak-doğu ülkelerinde fason olarak yaptıran Apple (İphone telefon, tablet, bilgisayar vs), Nike, Adidas gibi firmaların ulaştığı başarılar ve finansal performans da çok etkileyicidir. Nitekim söz konusu firmalardan Apple, Cisco Systems, Alphabet (Google), Microsoft, Amazon, Facebook gibi firmalar dünyanın en değerli şirketleri arasında yer almaktadır (URL-10). Adı geçen firmaların geçmişi incelendiğinde hiçbirinin sanayileşmenin kuruluş, emekleme ve gelişme çağında kurulmadığı, hatta son 50 yılda kurulduğu anlaşılacaktır. Nitekim Nike 1971’de, Microsoft 1975’de, Apple 1976’da Cisco Systems 1984’de kurulmuş; ARGE ve tasarım çalışmalarıyla bu başarıya ulaşmışlardır. Bu tanıma uyan söz konusu yeni şirketler ve bu şirketlere ev sahipliği yapan gelişmiş ülkeler, geliştirdikleri fikirleri kullanarak, gerektiğinde başkalarına patent hakkı satarak ya da fikrî ve sınai mülkiyet haklarından başkalarını da bedelleri karşılığı yararlandırarak yani yukarıda da belirttiğimiz üzere teknoloji üreterek ve transfer ederek büyümeye devam etmektedirler.

Bu sebeple genelde Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakları, özeldede tasarım verilerini TÜRKPATENT ve WİPO bilgilerinin esas alarak incelemek ve ülkemizin bu konudaki politika ve stratejisini resmi verilere ve raporlara göre değerlendirmek gerekmektedir.

4.1. TÜRKPATENT ve WIPO (World Intellectual Property Organization) 2018 Verileri

Ülkemizde, 6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu’nun 10/01/2017 tarihinde yürürlüğe girmesi, sınâî mülkiyet tarihi açısından bir dönüm noktası olmuş ve “Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Hakları” konusunda önemli gelişmeler olmuştur.

Türk Patent ve Marka Kurumu’nun 2018 Faaliyet Raporu’na göre 2018 yılı sonu itibarıyla TÜRKPATENT’e toplam 7.349 yerli patent başvurusu, 120.008 marka başvurusu ve 41.567 tasarım başvurusu yapılmıştır. Söz konusu başvurular ile Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü’nün (WİPO-World Intellectual Property Organization) en son açıkladığı veriler birlikte değerlendirildiğinde, ülkemiz dünya sıralamasında; patent başvurusunda 13. sırada, marka başvurusunda 9. sırada ve tasarım başvurusunda ise 4. sırada yer almaktadır. Avrupa ülkeleri arasında yapılan sıralamada ise Türkiye; patent başvurusunda 6. sırada, marka başvurusunda 3. sırada ve tasarım başvurusunda 2. sırada yer almıştır (URL-09).

TÜRKPATENT ve WİPO nezdindeki patent, marka ve tasarım başvurularının artmasının yanı sıra sınâî mülkiyet haklarına ilişkin farkındalığın artması için yurt genelinde bilgi ve dokümantasyon hizmetleri ofislerinin kurulmaya devam edilmesi; 2018 yılında da kurulan 12 TÜRKPATENT Bilgi ve Doküman Birimi ile birlikte toplam birim sayısının 135’e ulaşması çok önemli bir gelişmedir.

Tasarım yoğunluklu sektörlerin, istihdama ve milli gelire ciddi katkı sağladığı, özellikle KOSGEB aracılığıyla tasarım faaliyetleri desteklenen firmaların, desteklerden yararlanmayan firmalara göre yurt içi satışlarını yüzde 48, Ar-Ge harcamalarını yüzde 30, çalışan sayılarını yüzde 14 ve faaliyet kârlarını yüzde 64 oranında artırdığı anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra tasarım bilincinin üretimin her aşamasına yayılması için çalışmalara devam edilmektedir. Özellikle küçük işletmelerin nitelikli ürüne ulaşma ve ürünü geliştirme konularında yaşadığı sıkıntı ve ihtiyaçlarına yönelik kurulan tasarım merkezlerinin sayısı hızlı bir şekilde artırılarak 321’e ulaşmıştır (URL-14).

4.2. Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı (2018-2020)

Türkiye’de tasarımın gelişimine yönelik politika ve stratejilerin oluşturulması amacıyla 2009 yılında kurulan Türk Tasarım Danışma Konseyi bünyesinde yürütülen çalışmalar kapsamında hazırlanan Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2016) söz konusu Strateji Belgesinin ve eylem planının uygulama süreci sonunda, birçok eylem başarıyla gerçekleştirilmiş, tasarımla ilgili paydaşlar arasında iletişim gelişmiş ve güçlendirilmiştir. Hazırlanan yeni Strateji Belgesinin uygulama sürecinde bu güçlü iletişimin önemli katkıları olacaktır.

28.06.2018 Tarihli R.G’de yayınlanan 18/06/2018 Tarihli ve 2018/19 Sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile 2018-2020 döneminde uygulanacak olan Tasarım Stratejisi belirlenmiştir. Buna göre “tasarımla farklılaşmanın, markalaşmanın da temelini oluşturduğu” tespitinden yola çıkılarak yeni Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı’nın vizyonu “Türk tasarımının küresel bir marka olması” şeklinde

belirlenmiş ve uygulamaya konulacak eylemlerle, kamu ve özel sektörün tasarım yönetim, üretim ve kullanım kapasitesini geliştirilmesi hedeflenmiştir. Böylece bir taraftan bireysel üretkenliği destekleyen ve ucuz teknolojilerin yaygınlaşmasını önceleyen bir yaklaşım benimsenirken, diğer taraftan gelişmiş ve sorunsuz uygulanabilecek tasarımların, bir kişi veya kuruluşun denetiminde olmaksızın paylaşılmasına çalışılacak; tasarımcıların kodlama, veri analizi, yapay zekâ gibi alanlarda kendilerini geliştirmeleri için gayret gösterilecek; tasarımın dijitalleşmesi yolunda atılacak adımlar Tasarım Konseyi bünyesinde değerlendirilerek uygulamaya konulması hedeflenmektedir (URL-14).

Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın 5 ana hedefi şunlardır (URL-20):

- * Kamu ve özel sektörün tasarım yönetim, üretim ve kullanım kapasitesini geliştirilecek,
- * Tasarım desteklerinin etkinliği ve tasarım alanında girişimcilik desteklenecek,
- * Tasarım alanında insan kaynağı kapasitesi, niteliği ve kalitesi artırılacak,
- * Türk tasarımının ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığı ve bilinirliği artırılacak,
- * Tasarıma ilişkin bilgi ve veri kapasitesi geliştirilerek karar alma süreçleri desteklenecek ve yönlendirilecek.

4.3. Türk Patent ve Marka Kurumu'nun Stratejik Planı (2018-2023)

Türkiye'nin, 2011 yılından bu yana yıllık 100 binin üzerinde marka başvurusuyla Avrupa'nın en fazla marka başvurusu yapılan ülkesi olması, 40 binin üzerinde tasarım başvurusuyla Avrupa'da 3., dünyada 6. sırada, ayrıca son 14 yılda yerli patent başvuru sayısının 16 katına, tescil sayısının 24 katına çıkmış olması sınai mülkiyet alanında emekleme ve öğrenme döneminin artık geride kaldığının bir göstergesidir. Ancak meselenin sadece başvuru ve tescil sayılarını artırmaktan ibaret olmadığını, üretilen sınai mülkiyetleri sanayiye hızla aktarmak ve böylece, teknoloji transferi ve paylaşımıyla daha fazla ekonomik ve sosyal fayda üretmek gerektiğini de çok iyi bilinmektedir. Bu nedenle, başvuru ve tescil sayılarını artırırken sınai mülkiyetin ekonomik faydaya dönüşmesine daha büyük bir titizlikle odaklanılması gerekmektedir (URL-15).

Söz konusu Stratejik Planın amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

- * Sınai mülkiyet haklarına ilişkin hizmetleri kaliteli, etkin ve hızlı bir biçimde yürütmek,
- * Sınai mülkiyet bilincini toplumun bütün kesimlerinde artırmak,
- * Sınai mülkiyetin ekonomik faydaya dönüşmesine katkı sağlamak,
- * Sınai mülkiyet konusunda ülkemizde yönlendirici ve uluslararası alanda etkin olmak,
- * Kurumsal kapasiteyi güçlendirmek.

Bu bağlamda toplumun tasarım konusundaki bilinç düzeyinin artırılabilmesi için gayret edilecek; özgün tasarımların oluşturulmasına ve ekonomiye kazandırılmasına katkı sağlanacaktır. Bu konudaki stratejiler ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- * Tasarımcıları ve sanayicileri bir araya getirecek etkinlikler düzenlenecektir.
- * Özgün tasarımların önemi konusunda tanıtım materyali hazırlanacaktır.
- * Özgün tasarımların ülke ekonomisine etkilerine ilişkin rapor hazırlanacaktır.
- * Özgün tasarımlara ilişkin başarı hikâyelerini içeren materyal hazırlanacaktır.

4.4. 11. Kalkınma Planı (2019-2023)

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ilk kalkınma planı olan ve 2019-2023 dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı, 23.07.2019 tarih 30840 sayılı RG'de yayımlandı. Plana göre "Yenilikçi üretim ve istikrarlı yüksek büyüme" sağlanarak ülkemizin yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmesi için sermaye birikimi ve sanayileşme sürecinin hızlandırılması; yenilik üretme kapasitesinin yükseltilmesi, yeniliklerin üretim yapısıyla bütünleştirilerek üretim yapısında dönüşümün sağlanması; Ar-Ge harcamalarının milli gelire oranını yüzde 1,8'e çıkarılması; ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümünü hızlandırmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın ve etkin kullanılması; Ar-Ge

ve ticarileştirme desteklerinin fikri mülkiyet sistemiyle bağlantısının artırılması; imalat sanayii ihracatının 257 milyar dolara yükseltilmesi, ortanın üstü ve yüksek teknoloji sektörlerinin ihracattaki payının artırılması; yıllık ortalama yüzde 5,5 oranında büyümenin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. (URL-16).

Bu sebeple, küresel düzeyde rekabet edebilen, yüksek teknolojiye dayalı, daha hızlı, esnek ve yenilikçi üretim yapabilen, tasarım ve markalaşmanın yanı sıra aktif diplomasi ve lojistik altyapısı ile tahkim edilmiş güçlü ticaret kanalları ile pazarlama stratejileri uygulayabilen bir yapıya dönüşmemiz gerekmektedir (11. KP; 52). Bu amaçla Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında öncelikli sektörlerdeki yatırımlar Ar-Ge, tasarım, yatırım, üretim, pazarlama ve ihracat süreçlerinin tamamını içerecek şekilde ürün odaklı olarak desteklenecektir (11. KP; 66). Ayrıca özel sektör Ar-Ge ve tasarım merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'ne uygulanan desteklerin süresi uzatılacak ve desteklerin performans odaklı sunulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir (11. KP; 81).

5. SONUÇ

Bilgi ekonomisi ve bilişim çağı evresini yakalayan gelişmiş ülkelerin AR-GE, tasarım ve inovasyon çalışmalarına çok büyük oranlarda ve tutarlarda kaynak ayırdıkları görülmektedir. Çünkü AR-GE ve tasarım faaliyetleri, teknoloji geliştirmenin işlevsel bir aracı olup, yeni ürünün tasarım ve üretiminde olduğu kadar, ürün geliştirmede de büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda, söz konusu gelişmiş ülkelerin; üniversite-sanayi-kamu iş birliğini destekleyerek tasarım yapan, Fikrî ve Sınâî Mülkiyet Haklarını üreten, koruyan ve teknolojiyi transfer eden, yenilikçi girişimciliğe destek veren ve ölçek ekonomisine geçerek katma değeri ve marka değeri yüksek ürünler üretilebilen ülkeler olduğu görülmektedir. Özetle ARGE, tasarım, patent ve marka oluşturma çabalarını önceleyen firmalar ve bu tür firmaların önünü açan ülkeler kısa zamanda büyük başarılar kazanabilmektedir.

Scientific American Dergisi tarafından 2013 yılında yapılan araştırmada Türkiye, bilim ve teknoloji doktoralı uzman sayısında dünyanın en iyi on beşinci, milli gelirden Ar-Ge'ye ayrılan pay kriterine göre dünyanın en iyi on altıncı ülkesidir. Nitekim Milli gelirimiz içinde Ar-Ge harcamalarının payı yüzde 1'in üzerine çıkarken AB üyesi ülkelerde ve ABD'de bu oran yüzde 2-3 olarak gerçekleşmektedir (URL-17). Milli gelirden Ar-Ge'ye ayrılan payın oranı 2001 yılında 0,54 iken 2014 yılında 1,0'e yükselmiş ve artmaya devam etmiştir. Nitekim merkezi yönetim bütçesi üzerinden gerçekleştirilen hesaplamalara göre 2018 yılında Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri için bir önceki yıla göre %21,6 artışla 13 milyar 24 milyon TL harcama yapıldı. Bu sonuca göre 2018 yılı merkezi yönetim bütçesinden Ar-Ge faaliyetleri için gerçekleştirilen harcamaların Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) içerisindeki oranı %0,35 merkezi yönetim bütçe harcamaları içerisindeki payı ise %1,4 oldu. Ar-Ge faaliyetlerine yönelik vergi indirim ve istisnalarının toplamı 2018 yılında 4 milyar 599 milyon TL oldu (URL-18).

Ülkemizin milli gelirden ARGE'ye ayırdığı payın ve bu kapsamda ARGE, tasarım, patent, marka, entegre devre topografyaları gibi fikri ve sınai mülkiyet haklarına verilen desteklerin artması sonucunda 2018 yılı sonu itibarıyla TÜRK PATENT'e toplam 7.349 yerli patent başvurusu, 120.008 marka başvurusu ve 41.567 tasarım başvurusu yapılmıştır. Söz konusu başvurular ile Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO) en son açıkladığı veriler birlikte değerlendirildiğinde, ülkemiz dünya sıralamasında; patent başvurusunda 13. sırada, marka başvurusunda 9. sırada ve tasarım başvurusunda ise 4. sırada yer almaktadır. Avrupa ülkeleri arasında yapılan sıralamada ise Türkiye; patent başvurusunda 6. sırada, marka başvurusunda 3. sırada ve tasarım başvurusunda 2. sırada yer almıştır.

Patent ve markanın yanı sıra tasarım başvurularının ve tescillerinin de önemli ölçüde artması beklenen ve istenilen bir gelişmedir. Ancak başvuru ve tescil sayılarını sadece artırmanın yeterli olmadığı, üretilen tasarım ve patentlerin sanayi üretimine aktarılması gerektiği ve böylece, teknoloji transferi ve paylaşımıyla orta-yüksek ve yüksek teknolojili ve yüksek katma değerli ürünler üretmek gerektiği değerlendirilmektedir. Çünkü hâlâ yüksek teknoloji ürünlerinin imalat sanayi ürünleri ihracatı içindeki payı %3,4; imalat sanayi ürünleri ithalatı içindeki payı %15'tir (URL-19). Bu iki veriden de anlaşılacağı üzere ülke olarak yüksek teknoloji ürünlerinin üreticisi değil tüketicisi konumundayız. Bu sebeple, bizim ihracatımızın kg fiyatı 1,5 dolar, ABD ve AB Ülkelerinin ihracatının kg fiyatı 4-5 dolar seviyesindedir (Bilginer vd, 2017; 66). Bu meyanda, 11. Kalkınma Planında "yenilikçi anlayışla üretim yapısında dönüşümün sağlanması; Ar-Ge harcamalarının milli gelire oranını yüzde 1,8'e çıkarılması; bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın ve etkin kullanılması Ar-Ge ve ticarileştirme desteklerinin fikri mülkiyet sistemiyle bağlantısının artırılması hedefi" gerçekleştirilebilirse, "orta-yüksek ve yüksek

teknoloji ürünlerin ihracattaki payının artırılması ve imalat sanayii ihracatının 257 milyar dolara yükseltilmesi” mümkün olabilir.

Bu sebeple, bir yandan TÜRK PATENT tarafından farkındalık çalışmaları yürütülürken diğer yandan TÜBİTAK ve KOSGEB gibi kurumlar vasıtasıyla fikri ve sınai hakların tesciline destek verilmeye devam edilmesi; böylece ülkemizde fikrî ve sınâî hakların tescili konusunda duyarlılığının artırılması; söz konusu desteklerden yararlanarak tasarım, patent ve faydalı model tescillerinin artırılması ve tescil edilen tasarım, patent ve faydalı modellerin ticarileşmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca, farkındalığın artması için özellikle TÜRK PATENT’in yetiştirmiş insan kıymetleri ekibinin genişletilerek mülkiyet hakları alanında çalışan uzman sayısını artırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra iş dünyasına ve üniversitelere yönelik bilgilendirme çalışmalarını artırması ve bu bağlamda Üniversitelerin, Teknokentlerin ve illerdeki Ticaret ve Sanayi Odalarının içinde Türk Patent ve Marka Kurumu Bilgi ve Dokümantasyon Ofislerinin açılması sağlanmalıdır (Bilginer, 2016b: 199). Bu gelişmeler gerçekleştiğinde, genelde Sınai ve Fikri Mülkiyet Haklarının başvurularında, tescillerinde ve ticarileştirilmesinde, gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkı giderek kapatabileceğimiz; ülkemizin katma değeri yüksek ürünlerin ihracatçısı olabileceği, dış ticaretteki cari açığımızın cari fazlaya dönüşeceği, orta gelir tuzağından kurtularak fert başına düşen milli gelirimizin artacağı ve dünyadaki en gelişmiş 10 ülkeden biri olabileceğimiz değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- BİLGİNER, M. (2016a). “Bilim ve Teknolojide Vizyon Arayışları: Teknokentler”, Gazi Kitabevi, Ankara.
- BİLGİNER, M. (2016b). “Patent ve Faydalı Modelde Ülkemizin Vizyon Arayışları ve Verilen Destekler”, 3rd International Congress on Social Sciences, China to Ardiatic; October 27-30, 2016, Antalya.
- BİLGİNER, M. (2016c). “Yüksek ve Orta/Yüksek Teknolojili Üretimin Gelişmesi Açısından Teknolojik Ürün Yatırım (Teknoyatırım) Desteği Ve Nace Kodları”, 3rd International Congress on Social Sciences, China to Ardiatic; October 27-30, 2016, Antalya.
- BİLGİNER, M., (2016d). “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TBG)’ndeki Ar-Ge Şirketlerinin Teknoloji Yönetim Becerilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”. KSÜ, İİBF Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, Syf. 89-102.
- BİLGİNER, M., AFŞAR, A. & AKDOĞAN, Z. (2017), “Teknokentlerin ve Ar-Ge Firmalarının 4691 Sayılı TGB Kanunu, VUK ve TTK Açısından Denetimi” *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Vol:4 / Issue:9 pp.56-68.
- BİLGİNER, M. (2018), “Turquality / Kosgeb Marka Destekleri ve Tms-20’ye Göre Muhasebeleştirilmesi”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(26): 2617-2627.
- EREN, A.S. (2016), “Teknoloji Yönetimi: Teorik ve Ampirik Yaklaşım”, Gazi Kitabevi, Ankara.
- FETTAHLIOĞLU Ö. O, TATLI H. S. & GÖDEOĞLU A. (2015). “Girişimcilik ve Teknoparklar” (Girişimcilik ve Girişimcilikte Seçme Konular) 1. Basım (Editör: Prof. Dr. İsmail Bakan), Gazi Kitabevi, Ankara. ss. 526.
- FETTAHLIOĞLU, H. S., YILDIZ, A. & BİRİN, C. (2014), “Reklam İrritasyonundan Marka İrritasyonuna” *Asos Journal; Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2 , Sayı: 6, Eylül 2014. S. 240-253.

İnternet Kaynakları

URL-01 <https://www.arkhesanat.com/endustriyel-tasarim-nedir>, Erişim Tarihi: 15.06.2019

URL-02 <http://etmk.org.tr/tr/endustriyel-tasarim>, Erişim Tarihi: 11.06.2019

URL-03 <http://www.karakalem.info/endustriyel-tasarim-nedir-onemi-ve-calisma-alanlari-nelerdir>, Erişim Tarihi: 11.06.2019

URL-04 <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/6798/isletme-gelistirme-destek-programi>, Erişim Tarihi: 29.06.2019

- URL-05 <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1229/arge-ve-inovasyon-destek-program>, Erişim Tarihi: 29.06.2019
- URL-06 <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/6521/endustriyel-uygulama-destek-programi>, Erişim Tarihi: 29.06.2019
- URL-07 <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1048/urun-ve-hizmetlerin-korunmasi-icin-kosgebden-onemli-destek>, Erişim Tarihi: 27.06.2019
- URL-08 <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/221/kosgeb-destek-programlari>, Erişim Tarihi: 27.06.2019
- URL-09 <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resources/temp/170E01F2-44C0-429E-A1E9-7C5B9D553315.pdf>, Erişim Tarihi: 30.06.2019
- URL-10 <http://www.hurriyet.com.tr/galeri-dunyanin-en-degerli-sirketleri-belli-oldu-iste-dudak-ucuklatan-degerleri-41183548?p=30>, Erişim Tarihi: 16.04.2019
- URL-11 <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/selahattinozuak/001/>”Şirketlere Tasarım ve Ürün Geliştirme Proje Desteği” , Erişim Tarihi: 15.06.2019
- URL-12 <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/tasarim-destegi>, Erişim Tarihi: 18.06.2019
- URL-13 <https://www.investdanismanlik.com/ekonomi-bakanligi-tasarim-destegi>, Erişim Tarihi: 16.06.2019
- URL-14 <https://www.dunya.com/ekonomi/tasarim-destegi-meyvesini-verdi-haberi-439150>, Erişim Tarihi: 11.02.2019
- URL-15 www.turkpat.stratejiRap.2022.pdf, Erişim Tarihi: 17.06.2019
- URL-16 https://www.itohaber.com/haber/guncel/210501/yuksek_teknolojiyle_kalkinma.html, Erişim Tarihi: 24.07.2019
- URL-17 <http://www.destekpatent.com/haber-detay/ar-ge-harcamalarinin-milli-gelire-orani-3e-cikmali>, Erişim Tarihi: 26.07.2019
- URL-18 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=lxNldxmXY9hrql6ddtJMtZLxcxw4BnHxhp5j9BRMCs2BGP0RJgGp!275997921?id=30579>, Erişim Tarihi: 19.06.2019
- URL-19 <https://www.parafinans.net/son-dakika-dis-ticaret-rakamlari-aciklandi>, Erişim Tarihi: 27.06.2019
- URL-20 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180628-4-1.pdf>, Erişim Tarihi: 18.06.2019

Kanun, Yönetmelik ve Kararlar

10.01.2017/29944 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu

24.04.2017/30047 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Sınâî Mülkiyet Kanunu Uygulama Yönetmeliği

213 sayılı Vergi Usul Kanunu

KOSGEB İcra Komitesi’nin 16.03.2016 tarih ve 2016/06 No’lu Kararı